

Sve je moguće

Fredy Perlman

1968.

Sadržaj

Uvod	3
Američki „zdrav razum“	3
Događaji	4
„Naučna zasnovanost“ „zdravog razuma“	6
„Zdrav razum“ eksplodira	8

Uvod

„Budimo realni – tražimo nemoguće!“

Ta parola, koja se pojavila tokom revolucionarnih događaja u Francuskoj, pravi je šamar u lice zdravom razumu, naročito „zdravom razumu“ američke korporacijsko-vojne propagande. Ono što se *dogodilo* u maju šamar je i za zvanični američki „zdrav razum“. Naime, u okvirima tog „razuma“, mnogo toga što se na ovom svetu svakodnevno dešava jednostavno je nemoguće. To ne može biti. Ako se ipak *dogođa*, onda je zvanični „zdrav razum“ samo besmislica, skup mitova i fantazija. Ali kako bi zdrav razum mogao biti besmislica? To je nemoguće.

Da bi pokazao kako je *sve moguće*, ovaj esej će sučeliti neke mitove i neke događaje. Esaj će zatim pokušati da utvrdi zašto su neki mitovi mogući, drugim rečima, da istraži „naučnu zasnovanost“ tih mitova. Ako uspe, ovaj esej će pokazati da je sve moguće: i da ljudi prihvate mitove za zdrav razum i da sâmi tvorci tih mitova poveruju u njihovu stvarnost, uprkos samoj stvarnosti.

Američki „zdrav razum“

„Nemoguće je da ljudi sami upravljaju svojim životima; zato i nemaju moć da to čine. Ljudi su nemoćni jer nemaju ni sposobnost, ni želju da preuzmu kontrolu i odlučivanje o društvenim i materijalnim uslovima u kojima žive.“

„Ljudi žele vlast i privilegije samo u odnosu jedni na druge. Na primer, nemoguće je da se studenti univerziteta bore protiv institucije koja im garantuje privilegovan položaj. Takvi studenti uče da bi dobili najviše ocene, zato što s visokim ocenama mogu dobiti najbolje plaćene poslove, što podrazumeva mogućnost upravljanja i manipulisanja drugim ljudima, kao i mogućnost da kupuju više potrošačkih dobara nego drugi ljudi. Kada se učenje ne bi nagrađivalo najvišim ocenama, velikim primanjima, vlašću nad drugima i obiljem robe, niko ne bi učio; ne bilo motivacije za učenje.“

„Jednostavno je nemoguće da radnici žele da sami upravljaju svojim fabrikama, da žele da odlučuju o svojoj proizvodnji. Sve što radnike zanima su nadnice: oni samo žele da im nadnice budu veće nego drugima, tako da mogu kupovati veće kuće, više automobila i ići na duža putovanja.“

„Čak i ako studenti, radnici i farmeri žele nešto drugo, oni su očigledno zadovoljni onim što rade, inače ne bi to radili.“

„U svakom slučaju, oni koji nisu zadovoljni mogu slobodno da izraze svoje nezadovoljstvo kroz potrošnju i glasanje: ne moraju da kupuju ono što im se ne sviđa, ne moraju da glasaju za kandidate koji im nisu po volji. Nemoguće je da svoj položaj promene na bilo koji drugi način.“

„Ako neki ljudi ipak pokušaju da promene situaciju na neki drugi način, oni nika- da neće moći da deluju jedinstveno. Uvek će se boriti između sebe, zato što su beli radnici rasisti, crni nacionalisti protiv belaca, feministkinje protiv svih muškaraca, a studenti imaju svoje posebne probleme.“

„Čak i ako se ujedine, nikada neće moći da unište državu i policijski i vojni potencijal jednog tako moćnog industrijskog društva kao što su Sjedinjene Države.“

Događaji

Milioni studenata širom sveta – u Tokiju, Torinu, Beogradu, Berkliju, Berlinu, Rimu, Riju, Varšavi, Njujorku, Parizu – upravo ovog časa vode borbu za preuzimanje kontrole nad društvenim i materijalnim uslovima u kojima žive. Ne zaustavljaju ih ni nedostatak želje, ni nesposobnost: zaustavlja ih policija. Možda su ih u tome nadahnuli drugi borci koji su se suprotstavili policiji: Kubanci, Vijetnamci...

Na primer, u Torinu i Parizu studenti su okupirali univerzitete i osnovali generalna veća, na kojima svi studenti učestvuju u donošenju svih odluka. Drugim rečima, studenti su pokrenuli svoje sopstvene univerzitete. Ne zato da bi dobili najviše ocene: što se njih tiče, gotovo je sa ispitima. Ne zato da bi dobili dobro plaćene poslove i veće privilegije: ono o čemu su raspravljali bilo je ukidanje svih privilegija i svih dobro plaćenih poslova; započeli su diskusiju o ukidanju društva u kojem moraju da prodaju svoje živote. U toj tački, ponekad po prvi put u životu, studenti su počeli da uče.

U Parizu, nadahnuti primerom studenata, mladi radnici su okupirali jednu fabriku aviona i direktora stavili pod ključ. Primeri su počeli da se umnožavaju. I drugi radnici su počeli da zauzimaju svoje fabrike. Uprkos činjenici da su celog života zavisili od toga da neko drugi odlučuje za njih, neki radnici su osnovali komitete u kojima su raspravljali o tome kako da povedu štrajk po sopstvenim pravilima, tako da svi radnici odlučuju o tome, umesto po onima koje je diktirao sindikat – a neki radnici su osnovali komisije u kojima su diskutovali kako da sami vode fabrike. Ideja na koju je u normalnim uslovima bilo besmisleno, apsurdno, nemoguće pomisliti, odjednom je postala moguća i ukazala se kao zanimljiva, izazovna, uzbudljiva. Radnici su počeli da razgovaraju čak i o tome da proizvode dobra prosto zato što su ljudima potrebna. Ti radnici su znali da „nije tačno da su ljudi protiv besplatnih javnih službi, da seljacima više odgovara komercijalna cirkulacija preko mase posrednika, da su bedno plaćeni radnici zadovoljni, da su 'menadžeri' ponosni na svoje privilegije...“¹ Neki električarski radnici su besplatno snabdeli demonstrante opremom za zaštitu od policije; neki seljaci su počeli da radnicima donose besplatnu hranu; a radnici iz jedne fabrike oružja razmatrali su mogućnost da svim radnicima podele oružje, da bi mogli da se odbrane od državne vojske i policije.

Uprkos većitoj tržišnoj propagandi o tome kako su radnici „zadovoljni“ kolima, kućama i drugim stvarima koje dobijaju u zamenu za svoju životnu energiju, radnici su to svoje „zadovoljstvo“ iskazali kroz generalni štrajk koji je celu francusku industriju paralizovao na duže od mesec dana. Uprkos tome što su celog života učeni da „poštuju zakon i poredak“, radnici su prekršili sve zakone time što su okupirali fabrike koje im nisu „pripadale“ samo zato što je tu policija, koja se, kao što su brzo naučili, stara da fabrike i dalje „pripadaju“ kapitalističkim vlasnicima. Radnici su naučili da su „zakon i poredak“ ono što ih sprečava da sami upravljaju svojom proizvodnom aktivnošću, i da su taj „zakon i poredak“ ono što moraju uništiti da bi upravljali vlastitim društvom. Panduri se pojavljuju istog časa kada radnici počnu da se ponašaju u skladu sa svojim nezadovoljstvom. Možda su radnici oduvek bili svesni ko im stoji iza leđa: možda je zato izgledalo da su radnici „zadovoljni“. S pištoljem uperenim u potiljak, skoro svaka iole inteligenta osoba bila bi „zadovoljna“ da drži ruke uvis.

U Parizu i drugim gradovima radnici su počeli da se odazivaju na poziv studenata da im se pridruže u većanjima na pariskom Univerzitetu (Sorbona, Censier, Halle-aux-vins, Beaux Arts,

¹ Mouvement du 22 mars, *Ce n'est qu'un debut, Continuons le combat*, Paris, Maspero, 1968.

itd.²). Tamo je trebalo da zajedno razmotre mogućnost ukidanja novčane ekonomije i pretvaranja fabrika u društveni servis kojim bi upravljali oni koji tamo rade i kojima je ta proizvodnja namenjena. Radnici su počeli da se *sami izražavaju*. Upravo u tom trenutku vlast i njeni upravnici su zapretili građanskim ratom, i ogromna vojno-policijska mašinerija bila je pokrenuta da bi se ta pretnja učinila stvarnom. Taj brutalni nastup „sila reda i zakona“ odjednom je ogolio kralja: sada je svako mogao da se uveri u represivni karakter kapitalističke diktature. Ljudi su izgubili sve iluzije i fantazije o svom „potrošačkom suverenitetu“, svojoj „glasačkoj moći“, o tome da se kapitalističko društvo može izmeniti potrošnjom i glasanjem. Sada su znali da su njihova „kupovna“ i „glasačka moć“ samo znaci njihovog potčinjavanja i predaje pred zastrašujućom silom. Pobuna studenata i generalni štrajk u Francuskoj (kao i crnački bunt u SAD i antiimperijalistička borba na tri kontinenta) samo su učinili da se uvek prisutno nasilje potpuno ogoli: to je omogućilo ljudima da prepoznaju neprijatelja.

Suočeni s nasiljem kapitalističke države, studenti, francuski radnici, strani radnici, dobro plaćeni i loše plaćeni radnici, seljaci, mogli su dobro da vide čijim su interesima služili nadzirući jedni druge, mrzeći jedni druge i plašeći se jedni drugih. Pred ogoljenim nasiljem zajedničkih tlačitelja, sve podele među potlačenima su nestale: studenti su prestali da se bore za privilegije nad radnicima i pridružili im se; francuski radnici su prestali da se bore za privilegije nad stranim radnicima i udružili se s njima; seljaci su prestali da se bore za poseban tretman i uključili se u borbu studenata i radnika. Sada su svi bili u zajedničkoj borbi protiv jedinstvenog svetskog sistema koji tlači i deli studente od radnika, kvalifikovane radnike od nekvalifikovanih, francuske radnike od španskih, crne radnike od belih, „urođeničke“ radnike od „domaćih“, kolonizovane seljake od celog stanovništva „metropola“.

Borba u Francuskoj nije uništila političku i vojnu moć kapitalističkog sistema. Ali ta borba nije dokazala da je to nemoguće.

– Tokom demonstracija u Parizu, studenti su znali da ne mogu da izdrže policijski juriš, ali neki studenti se nisu povukli pred policijom; počeli su da prave barikadu. To je ono što je *Pokret 22. mart* (Mouvement du 22 Mars) nazvao „akcijom za primer“: studenti su prikupili hrabrost, nisu pobjegli pred policijom i počeli su da prave barikade.

– Studenti su znali da ne mogu sami da unište državu i njen represivni aparat, a ipak su okupirali i počeli da sami vode univerzitete, dok su na ulicama na plotune policijskog suzavca uzvraćali plotunima kaldrme. I to je bila akcija za primer: radnici iz mnogih fabrika su prikupili hrabrost, zauzeli svoje fabrike i bili spremni da ih brane od njihovih „vlasnika“.

– Prvi radnici koji su okupirali fabrike s namerom da ih preuzmu i sami vode, bili su svesni da ne mogu da unište vlast kapitalističke klase ako i svi ostali radnici ne preuzmu fabrike i ne odbrane ih, uništavajući tako državu i njenu represivnu silu, a ipak su to uradili. I to je bila akcija za primer, ali tim radnicima nije uspelo da taj primer prenesu ostalim radnicima: vlast, štampa i sindikati govorili su ostatku populacije da ti radnici vode tradicionalni štrajk, da bi od države i vlasnika fabrika dobili veće plate i bolje radne uslove.

² „Censier“, novi Fakultet književnosti; „Halle-aux-vins“, novi Fakultet prirodnih nauka podignut na mestu stare vinarije; Beaux Arts, Likovna akademija. (Prim. prev.)

Nemoguće? Sve to se dogodilo u periodu od dve nedelje, krajem maja. Ti primeri bili su izuzetno zarazni. Da li posle toga bilo ko može da kaže da su oni koji proizvode oružje, naime, radnici, ili čak policajci i vojnici, koji su takođe radnici, imuni na to?

„Naučna zasnovanost“ „zdravog razuma“

„Sociolog“ je neko ko je plaćen da brani mitove ovog društva. Njegov odbrambeni mehanizam, u svom najsvedenijem obliku, funkcioniše otprilike ovako: on polazi od *pretpostavke* da je društvo u kojem živi, u datom vremenu i prostoru, *jedini mogući* oblik društva; zatim *zaključuje* da je neki drugi oblik društva *nemoguć*. Nažalost, „sociolog“ retko kada priznaje svoje pretpostavke; on obično kaže da ne polazi od bilo kakvih pretpostavki. Ne može se reći da time otvoreno laže: svoje pretpostavke on uzima *zdravo za gotovo* do te mere da nije ni svestan da ih ima.

„Sociolog“ uzima zdravo za gotovo društvo u kojem već postoji visoko razvijena podela rada, koja istovremeno uključuje razdvajanje radnih zadataka i razdvajanje („specijalizaciju“) ljudi. Radni zadaci podrazumevaju društveno korisne stvari, kao što su proizvodnja hrane, odeće i kuća, ali i društveno beskorisne stvari, kao što su ispiranje mozga, manipulacija i ubijanje ljudi. Naravno, naš „naučnik“ sve te aktivnosti definiše kao korisne, jer *njegovo* društvo bez njih ne bi moglo da funkcioniše. Dalje, za njega se podrazumeva da ti zadaci mogu da se obavljaju samo ako se neka osoba za njih veže doživotno, drugim rečima, ako neki specijalizovan zadatak izvode samo za to specijalizovane osobe. On ne pretpostavlja da to važi u svemu. Na primer, ishrana i spavanje su nužne aktivnosti; društvo bi propalo kada se one ne bi izvodile. Ipak, čak ni „sociolog“ ne misli da bi samo nekolicina ljudi trebalo da jede, a svi ostali da ne jedu, ili da bi samo nekolicina trebalo da spava, a svi ostali da ne spavaju uopšte. On pretpostavlja potrebu za specijalizacijom samo onih aktivnosti koje su specijalizovane u njegovom posebnom društvu. U korporacijsko-vojnom društvu nekolicina ljudi ima svu političku moć, svi ostali nikakvu; nekolicina ljudi odlučuje o tome šta će se proizvoditi, ostali samo troše; nekolicina odlučuje kakve će se kuće graditi, ostali samo žive u njima; nekolicina odlučuje šta će se učiti u školama, ostali samo gutaju; nekolicina stvara, ostali su pasivni; nekolicina je aktivna, ostali su samo posmatrači. Ukratko, nekolicina ljudi ima svu moć nad određenom aktivnošću, a svi ostali ljudi nikakvu, čak ni kada su direktno izloženi njenim posledicama. I naravno da ljudi koji nemaju nikakvu moć nad konkretnom aktivnošću ne znaju šta da rade s takvom moći: ne bi ni počeli da uče kako da je koriste ni kada bi je imali. Iz toga takav „naučnik“ zaključuje da ljudi nisu ni sposobni, niti zaista žele da imaju tu moć, odnosno, da ne žele da imaju nikakvu kontrolu i moć odlučivanja o društvenim i materijalnim uslovima u kojima žive. Još doslovnije, ta argumentacija u stvari govori: ljudi nemaju takvu moć u *ovom* društvu, a ovo društvo je *jedini* mogući oblik društva; samim tim nemoguće je da ljudi steknu tu moć. Još prostije: ljudi ne mogu imati tu moć zato što je nemaju.

Logika se ne uči mnogo u američkim školama, a ovakva argumentacija deluje još impresivnije u pratnji ogromnog statističkog aparata i krajnje zamršenih geometrijskih prikaza. Ako neki kritičar insistira da je takva argumentacija simplicistička i cirkularna, on se pobija čim „naučnik“ izvuče brojke sračunate na kompjuterima nedostupnim javnosti, a zatim i potiskuje čim „naučnik“ počne da „komunicira“ na potpuno ezoteričnom jeziku, satkanom od logičkih grešaka, ali koji je razumljiv samo njegovim „naučnim kolegama“.

Mitološki zaključci izvedeni na osnovu mitoloških pretpostavki „dokazuju“ se pomoću statistike i tabela; veliki deo „primenjene sociologije“ sastoji se iz podučavanja mladih ljudi koju vrstu

„podataka“ treba da prikupljaju da bi došli do određenih zaključaka, a veliki deo „teorije“ od uklapanja tih podataka u prethodno zacrtane formule. Tako se, na primer, pomoću brojnih tehnika, može „dokazati“ da radnici više žele dobro plaćene, a ne prijatne ili smislene poslove, da se ljudima „sviđa“ ono što čuju na radiju ili televiziji, da su svi ljudi „pripadnici“ ovog ili onog judeohrišćanskog kulta i da skoro svako glasa ili za Demokrate ili za Republikance. Studenti se podučavaju kako da jedne metode koriste za sakupljanje podataka, druge za njihovo sortiranje, treće za njihovu prezentaciju, kao i „teorijama“ za njihovo tumačenje. Apologetski sadržaj „podataka“ prikriva se njihovom statističkom prefinjenošću. U društvu u kojem jesti znači imati neki plaćen posao, i u kojem bavljenje nekim „smislenim poslom“ može značiti da se neće biti plaćen, prednost koju radnik daje dobro plaćenim poslovima umesto onim smislenim znači samo to da bi radije bio sit nego gladan. U društvu u kojem ljudi nemaju nikakav uticaj na to šta slušaju ili gledaju na radiju ili televiziji, ostaje im samo da im se „sviđa“ ono što čuju i vide ili da isključe prokletu spravu. Ljudi koji su svesni da bi ih njihovi najbliži prijatelji čudno gledali ako bi se izjasnili kao ateisti, radije idu u ovu ili onu crkvu, a skoro svako ko je svestan da živi u društvu u kojem bi izgubio i sve prijatelje i posao ako bi bio socijalista ili anarhista, očigledno će radije biti demokrata ili republikanac. I to su „podaci“ koji „sociologu“ služe kao osnova za njegove ideje o tome šta je za ljude moguće ili nemoguće i čak o njihovoj „ljudskoj prirodi“.

Intervjui, istraživanja javnog mnjenja i statistički prikazi religiozne pripadnosti, izbornog ponašanja, radnih preferencija, svode ljude na monotoni niz podataka. U kontekstu takve nauke, ljudi su stvari, objekti s beskrajnim nizom svojstava, pri čemu se, da čudo bude veće, svako od tih svojstava poklapa sa ovom ili onom institucijom korporacijsko-vojnog društva. Tako ispada da svoje „materijalne potrebe“ ljudi „zadovoljavaju“ zahvaljujući korporacijama, da njihove „fizičke potrebe“ „zadovoljava“ vojni kompleks, da njihove „duhovne teženje“ „zadovoljavaju“ razni kultovi, a da njihove „političke preferencije“ „zadovoljava“ ili Republikanska ili Demokratska partija. Drugim rečima, sve u vezi s američkim korporacijsko-vojnim sistemom prosto savršeno odgovara ljudima.

Sve je u tabelama, osim činjenice da radni čovek *služi samo kao oruđe*, da vreme svog života i svoju kreativnu sposobnost prodaje u zamenu za stvari, a da pri tom ne odlučuje ni šta će proizvoditi, ni za koga, ni zašto.

„Sociolog“ tvrdi da su njegovi nalazi empirijski zasnovani i objektivni; on tvrdi da ne iznosi nikakve vrednosne sudove. Ali samim svođenjem ljudi na hrpu ukusa, želja i sklonosti, čiji izbor kapitalističko društvo unapred ograničava, „objektivni naučnik“ dolaze do bizarnog iskaza da je ta hrpa ono što radnik zapravo jeste; odatle njegov fantastični vrednosni sud da radnik ne može biti drugačiji, osim onakav kakav u kapitalističkom društvu već jeste. Prema „zakonima o ljudskom ponašanju“ te „nauke“, solidarnost studenata i radnika, okupacija fabrika od strane radnika, želja radnika da sami upravljaju proizvodnjom, distribucijom i koordinacijom jesu nešto nemoguće. Zašto? Zato što je to u kapitalističkom društvu nemoguće, a za te „naučnike“, koji ne donose vrednosne sudove, postojeća društva su jedina moguća društva, pri čemu je korporacijsko-vojno društvo najbolje od svih mogućih društava.

Prema vrednosnom sudu tih eksperata („koji ne donose vrednosne sudove“) svaki član američkog društva prosto *mora* biti zadovoljan. Naime, za te vrednosno operisane „naučnike“ nezadovoljstvo je „vrednosni sud“ uvezen sa strane; kako bi u najboljem od svih mogućih svetova neko mogao biti nezadovoljan? Ako neka osoba taj svet ne vidi kao najbolji od svih mogućih svetova, onda je to zato što sledi ideje „stranog porekla“; ako je ta osoba nezadovoljna njime, onda mora biti neuravnotežena; mora biti i opasna, ako namerava da deluje u skladu sa svojim nezadovolj-

stvom; i zato je treba ukloniti s posla, ako je moguće izgladneti, a po potrebi i ubiti, da bi naš ekspert bio potpuno zadovoljan.

Za američkog sociologa „ljudska priroda“ je ono što ljudi u korporacijsko-vojnoj Americi rade: nekoliko njih odlučuje, ostali izvršavaju naređenja; jedni misle, drugi rade; neki kupuju rad drugih ljudi, ostali prodaju svoju radnu snagu; nekolicina investira, svi ostali su potrošači; jedni su sadisti, drugi mazohisti; jedni imaju želju za ubijanjem, drugi da budu ubijeni. Kod „naučnika“ sve to prolazi kao „razmena“, „reciprocitet“ i „podela rada“, u kojoj su ljudi podeljeni po radnim zadacima. Za „sociologa“ je sve to nešto tako *prirodno* da on zaista veruje kako ne donosi nikakve vrednosne sudove kada sve to prihvata zdravo za gotovo. Korporacije i vojni kompleks daju mu čak i sredstva da bi dokazao da je tako shvaćena „ljudska priroda“ duboko usađena u sam početak istorije i dubine nesvesnog. (Američki psiholozi, naročito bihevioristi, dali su vrlo dvosmislen „doprinos“ nauci u obliku tvrdnje da čak i životinje poseduju „ljudsku prirodu“: ti psiholozi su dovodili pacove do ludila izlažući ih uslovima sličnim ratnim, koje su sami osmislili, dokazujući tako da i pacovi imaju želju za ubijanjem, kao i sklonost ka mazohizmu.)

S takvim shvatanjem „ljudske prirode“, snaga korporacijsko-vojnog sistema ne počiva samo u potencijalnom nasilju njegove vojske i policije već i u činjenici da je korporacijsko-vojni sistem u skladu s ljudskom prirodom.

U okvirima onoga što američki „sociolog“ uzima zdravo za gotovo, kada su studenti i radnici u Francuskoj stupili u borbu za ukidanje „reciprociteta“, „razmene“ i podele rada, oni se nisu borili protiv kapitalističke policije već protiv ljudske prirode. A pošto je tako nešto očigledno nemoguće, sve ono što se dogodilo maja 1968. jednostavno se nije dogodilo.

„Zdrav razum“ eksplodira

Na pitanje šta je *moguće* ne može se odgovoriti u okvirima onoga *što jeste*. Činjenica da je „ljudska priroda“ sklona hijerarhiji u jednom hijerarhijskom društvu ne znači da je hijerarhijska podela ljudi po radnim zadacima neophodna za društveni život.

Nisu kapitalističke institucije te koje zadovoljavaju ljudske potrebe. Radni ljudi u kapitalističkom društvu su ti koji moraju da se oblikuju tako da se uklope u institucije kapitalističkog društva.

Kada neki ljudi kupuju rad, a drugi ga prodaju, svako pokušava da se proda po najvećoj mogućoj ceni, pri čemu se svako upinje da i kupca i samog sebe ubedi kako onaj do njega vredi manje.

U takvom društvu, studenti koji se pripremaju da jednog dana postanu dobro plaćeni menadžeri i manipulatori moraju da uvere svoje kupce i same sebe da su kao „profesionalci“ superiorniji od fakultetski neobrazovanih manuelnih radnika.

U takvom društvu, „vaspovski“ radnici (WASP, White Anglo-Saxon Protestant; beli anglosaksonski protestanti) koji pokušavaju da se prodaju za dobro plaćene, lakše poslove, mahnitno uveravaju sami sebe i svoje kupce da su bolji, vredniji i pouzdaniji od stranih, katoličkih, jevrejskih, portorikanskih, meksičkih i crnih radnika; crni „profesionalci“ govore samima sebi da vrede više od crnih manuelnih radnika; svaki belac govori sebi da je bolji od svakog crnca; a svaki Amerikanac govori sebi da je bolji od svakog južnoameričkog, azijskog i afričkog „urođenika“. Pošto „vaspovcima“ sistematski uspeva da se prodaju po najvećoj ceni, svako ispod njih nastoje da bude što sličniji nekom „vaspovcu“. („Vaspovci“ su tradicionalno pripadnici vladajuće klase. Ako bi

kepecima sistematski uspevalo da postignu najveću cenu, svi ispod njih nastojali bi da postanu kepeci.)

Da bi zadržala svoje relativne privilegije, svaka grupa pokušava da onu ispod sebe spreči da uzdrma strukturu.

Tako se u „mirnodopskim“ uslovima sistem u velikoj meri samonadzire: kolonizovani tlače kolonizovane, crnci tlače crnce, a belci tlače jedni druge, crnce i kolonizovane. Tako radna populacija tlači samu sebe, „red i zakon“ se održavaju, a vladajuća klasa je pošteđena dalje primene svog represivnog aparata.

Za „sociologa“ i profesionalnog propagandistu ta „podela rada“ je prirodna isto koliko i sama „ljudska priroda“. Jedinstvo različitih „interesnih grupa“ za „sociologa“ je nepojmljivo isto koliko i revolucija.

Pošto smatra „naučno dokazanim“ da se različite grupe ne mogu ujediniti u borbi protiv kapitalizma, ekspert čini sve što je u njegovoj moći da se to jedinstvo ne ostvari, dok njegove kolege konstruišu nova oružja, za slučaj da se ljudi ipak ujedine protiv kapitalističkog sistema.

Zato što se ponekad cela struktura raspukne.

Ekspert koji tvrdi da je kapitalizam u potpunom skladu s „ljudskom prirodom“, s ukusima, željama i težnjama ljudi, u isto vreme konstruiše ceo arsenal mitova i naoružanja kojima se taj sistem brani. Ali od čega taj sistem mora da se brani? Od ljudske prirode? Ako taj sistem, da bi opstao, mora da se brani od ljudske prirode, to onda, izraženo jezikom sâmog eksperta, može da znači samo jedno: da je taj sistem krajnje *neprirodan*.

I dok neki eksperti tvrde kako je pobuna u Francuskoj *nemoguća* zato što je neprirodna, njihove kolege prave gasove za onesposobljavanje s kojima će panduri moći da uguše takve nemoguće pobune. Naime, SVE JE MOGUĆE.

1968.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Fredy Perlman
Sve je moguće
1968.

Fredy Perlman, „Anything Can Happen“, *Black and Red*, no 1, September 1968.
Preveo AG, 2003 (2019).
<https://anarhija-blok45.net>

anarhisticka-biblioteka.net